
TÜRKİYE-NAHÇIVAN İLİŞKİLERİNDE ULAŞIM SEKTÖRÜNÜN ROLÜ

THE ROLE OF TRANSPORTATION SECTOR IN THE RELATIONS OF TURKEY-NAKHCHIVAN

Əliyev ŞAHİN YUSİF*

Öz

Makalede, Türkiye ve Nahçıvan arasındaki ilişkilerde ulaştırma sektörünün rolü ve bunun ekonomi üzerindeki etkisi incelenmektedir. Bu ilişkilerin gelişiminde Sederek-Dilucu Köprüsünü özellikle ele almak önemlidir. Bu köprünün açılışında Haydar Aliyev'in önemli bir rolü olmuştur. Bu dönemden sonra ekonomik ilişkiler giderek artan bir çizgide gelişmiştir. Bu ilişkilerde boru hattı, hava ve karayolu taşımacılığı önemli yer tutmuştur. Araştırmalar sonucunda, Türkiye-Azerbaycan ekonomik ilişkilerinin artarak gelişmekte olduğu görülmektedir ve bu durum Azerbaycan Cumhuriyeti ve Türkiye Cumhuriyeti'nin buldukları jeopolitik konumun gelecekteki stratejik planlaması üzerinde olumlu bir etki yaratacaktır. Bu ilişkilere Bakü-Tiflis-Kars Demiryoluna katarsak çok önemli faaliyetlerin görüleceğine şahit olacağız. Hatta Kars'tan Nahçıvan'a yapılacak demiryolu, her iki bölge halkının sosyal refahının yükselişine imkân verecektir.

Anahtar Kelimeler: Nahçıvan, Türkiye, İlişki, Ulaşım, Ekonomi.

---

* Naxçıvan Dövlət Universitetinin Dissertantı, Beynəlxalq Emekdaşlıq və İnkişaf Bölümü
E-mail: zamanliemil@yahoo.com

Abstract

In the article the role of transport sector in Turkey - Nakhchivan relations and its impact on economy have been investigated. It would be better to note the bridge of Sadarak - Diluju, especially in the development of these relations. Great leader Heydar Aliyev had an important contribution to the opening ceremony of this bridge. After this period, the economic relations developed in a rising line gradually. Pipelines, air and highway transports took a significant place in these relations. As a result of researches, it became known that in the future Turkey-Azerbaijan economic relations develop in a rising line and this will have a positive impact on strategic shaping in geopolitical place where the Republic of Azerbaijan and the Republic of Turkey are located. If we add here Baku - Tbilisi - Kars railway, we will witness the implementation of very important work. Even the railway which will be made from Kars to Nakhchivan will trigger the upsurge of social welfare of both local people.

Keywords: Nakhchivan, Turkey, Relation, Transportation, Economy

Giriş

Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev şunları söylemiştir:

“Türkiye-Azerbaycan ilişkileri en yüksek zirvededir. Bu büyük değerdir, büyük nimettir. Biz bu değeri korumalı ve kuvvetlendirmeliyiz. Bizim dilimiz de, tarihimiz de, köklerimiz de birdir. Bizim siyasetimizin temelinde halklarımızın iradesi bulunmakatadır”.

Nahçıvan’ın Batı ile Doğuyu birbirine bağlayan Büyük İpek Yolu üzerindeki konumu, onu her zaman fetihlerin, güçlü devletlerin siyasi ilgilerinin kesiştiği ve çatıştığı adrese çevirmiştir. Zorla siyasileştirilmiş Nahçıvan meselesi, ancak 1921 yılında imzalanmış iki iki uluslararası belgeyle (Moskova ve Kars Antlaşmalarında) son şeklini almıştır. Türkiye Cumhuriyeti’nin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk de, 1918-1921 yıllarında Nahçıvan’ın yabancı düşmanlara karşı korunmasına büyük uzak görüşlülük örneği göstermiştir. *“Nahçıvan Türk dünyasına açılan kapıdır”*, söyleyen büyük lider, kendi ülkesinin zor durumda olduğu bir zamanda bile, Ermeni taşnakların saldırısına karşılık savaşa destek için Kazım Karabekir Paşa liderliğinde Nahçıvan’a büyük bir ordu göndermiştir.

Haydar Aliyev, bağımsız Azerbaycan ile Türkiye arasındaki ilişkilere her zaman öncelik vermiş, bu ilişkileri *“bir milletin iki devleti”* seviyesine yükseltmiş ve şöyle demiştir: *“Türkiye ve Azerbaycan halklarının tarihi birliği ve sarsılmaz dostluğu bizim en büyük varlığımızdır”.*

Azerbaycan devletinin bağımsızlığını tanıyan ilk devlet olan Türkiye ile ikili ekonomik ilişkiler sağlam bir yasal zemin üzerine kurulmuştur.

Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti ile Türkiye Cumhuriyeti arasındaki ilişkilerin esası Haydar Aliyev’in Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Milli Meclis Başkanlığı görevi yaptığı dönemde atılmıştır. Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Milli Meclis Başkanı olarak

24 Mart 1992 tarihinde Türkiyə'ye ilk rəsmi ziyarəti sırasında “Azərbaycan'a bağlı Nahçıvan Özerk Cümhuriyyəti və Türkiyə Cümhuriyyəti arasında işbirliyi protokolu” imzalanmışdır. Bu səfərin nəticələri özerk cümhuriyyət üçün bəşarətli olmuş, Türkiyə hökuməti, Ermənistan'ın Nahçıvan'a saldırısına qarşı çıxaraq Kars Anlaşması gereği Türkiyə Cümhuriyyəti, Nahçıvan'ın muhtariyyətinin güvəncəsi olduğuna dair bəyanat bildirmişdir. Ayrıca, 18 Kasım 1991'de Türkiyə Cümhuriyyəti Ulaştırma Bəkanlığı, Demiryolları, Liman və Havaalanı İnşaatları Genel Müdürlüğü'nün bəşkanlığındakı bir heyət, Nahçıvan'ı ziyarət etmişdir. Ziyarət sırasında, Türk heyəti ilə Nahçıvan Özerk Cümhuriyyəti hökuməti arasında Aras Nehri üzərindəki bir köprü'nün inşası və uyğun bir kontrol nöqtəsinin kurulması konusunda anlaşma sağlanmışdır. Bəylece, 28 Mayıs 1992'de, Sederek-Dilucu Köprüsü devreyə girmişdir. Aynı gün, ekonomik kriz yaşayan bölgede bayram havası yaşanmaktaydı. Özerk cümhuriyyətin sosial-ekonomik hayatında önəmli bir aşama olan, iki kardeş halkın uzun yıllardır kavuşmaq arzusunun yerinə getiren “Ümit” köprüsünün hizmetə girməsi büyük coşku ilə qarşılandı. Köprü'nün açılış törenində,

“bugün burada cərəyan edən olay tek bir köprü'nün açılışı değildir. Meydana gələn önəmli olay 70 yıl birbirleriyle gurbette, hesretde kalmış kardeşlərimizin yeniden kavuşmasıdır, bu coşkunluğudur anlayabilmek gerekir. Bu, bir birlik, milli coşkunluğudur”

diyen Demirel, ilave edərək;

“Kardeşlik, dostluk bundan sonar daha da sık olacaqdır. Türkiyə ilə Azərbaycan buna bağlı olaraq Nahçıvan arasındakı ilişkiler büyüyəcəkdir və insanlar birbirlərinə daha yakın olacaqdır”

diye hitap etti. Haziran 2008'den bu itibaren Sederek-Dilucu Sınır Kontrol İstasyonu günün 24 saati hizmet verməkdədir. Cümhurbaşkanı İlham Aliyev də özerk cümhuriyyətə ziyarəti çərçəvesində yaptığı görüşmələrin birində bu durumu özel vurgulayaraq şunları söylemişdir:

“Nahçıvan'ın gelişmesinde, özellikle 1990'lı yılların başlarında yaşanan kriz durumundan çıkmasında, Türkiyə ilə olan ilişkiler, köprü'nün inşa edilmesi ve genel olarak Türkiyə'den alınan destek çok önəmli bir rol oynamıştır. Türkiyə ilə oluşturulan ekonomik ilişkiler kardeş devletin özerk cümhuriyyətə mali yardımı bölgenin sosyo-ekonomik durumuna olumlu etkisini göstermiştir”

(Azərbaycan Gazetesi, 2010). Tarihi “İpek Yolu” nun restorasyonu, TASİS və TRACECA programlarının hayata geçirilmesi için ülkenin ulaşım sistemi çok büyük öneme sahiptir. Belirtmek gerekir ki Azərbaycan ilə Avrasya ülkələri arasındakı ekonomik ilişkiler gittikçe gelişmektedir. Bu ülkələr arasında Türkiyə'nin özel bir yere vardır. Azərbaycan'ın Türkiyə ilə komşu olması və ekonomik ilişkilerin etkin bir şekilde hayata geçirilmesi için çeşitli istikametlərdə ulaşım sistemlərinin faaliyyəti

çok önemlidir (Musayev, 2013, s. 18).

Türkiye'nin eski Dışişleri bakanı Ahmet DAVUTOĞLU böyle bir faktörü de özel olarak vurgulamıştır, “*Türkiye-Azerbaycan ilişkilerinin en çok geliştiği bölgelerden biri Nahçıvan'dır. Nahçıvan'ın güvenliği ve refahı bizim güvenliğimiz ve refahımızdır.*” Türkiye'ye ziyaret için davet edilen ve bundan dolayı teşekkürünü sunan Milli Meclis Başkanı demecinde;

“bu gün yapılan görüşmelersonucu şunu söylemek gerekiyor, tarihi, geleneği, dili, dini ile birbirine bağlı olan Azerbaycan-Türkiye ilişkileri, ayrıca Azerbaycan'ın ayrılmaz parçası olan Nahçıvan'ın Türkiye ile işbirliğini bundan sonrada devam edecek, ve daha sağlam temeller üzerinde geliştirecektir” (Azerbaycan Gazetesi, 2010).

Azerbaycan ile Türkiye arasında gerçekleştirilen devasa petrol ve gaz projelerinin, ulaşım ve iletişim alakalarının temeli bu köprünün açılışı ile başlamıştır.

Bu gelişme aynı zamanda hava taşımacılığı sahasında da kendisini göstermektedir. Bununla ilgili Türkiye'nin Bakü Büyükelçisi olmuş Hülusi Kılıç basın temsilcilerinin sorularını cevaplayarak şöyle demiştir;

Nahçıvan ile Türkiye arasında “Ümit” köprüsü var. Şimdi ise hava köprüsü kuruldu. İstanbul-Nahçıvan-İstanbul uçuşu büyük önem taşımaktadır. Bu uçuşlar Nahçıvan'ı dünyayla birleştirecek. Arzu eden herkes İstanbul üzerinden dünyanın her yerine gidebilecek. Böylece Nahçıvan da dünyaya açılacak. Uçuşların maliyeti çok düşüktür. Amaç, Nahçıvan'ın gelişiminearacılık etmek ve Nahçıvan sakinlerinin dünyanın herhangi bir yerine en ucuz fiyatla gitmelerine yardımcı olmaktır. İstanbul-Nahçıvan-İstanbul uçuşunun açılması, her iki kardeş ve dost ülkeler arasındaki ilişkiler açısından çok önemlidir. Bildiğiniz gibi, bu iki devleti birbirine bağlayan özel bağlar var. Nahçıvan'ın ise bizim için önemiçok büyüktür. Çünkü Nahçıvan Türk dünyasına açılan kapıdır. O bir Türk yurdudur. Bizi birbirimize bağlayan sınırların uzunluğu oldukça küçük olmasına rağmen, büyük bir anlamı vardır. Nahçıvan stratejik bir bölgede yer almaktadır. Bu hava hattının açılması, ekonomik, ticari ve kültürel ilişkilerimizin geliştirilmesinde, turizm potansiyelimizi daha verimli kullanmamıza yardımcı olacaktır. Ayrıca, İstanbul havalimanlarının transit imkanlarından yararlandırılması koşulları oluşturacaktır. Bütün bunlar Nahçıvan'ın gelişimi için hesaplanmıştır. O ne kadar çok gelişirse, biz o kadar çok mutlu oluruz. Nahçıvanla İstanbul arasında gerçekleşen bu uçuşların halkımıza devletimize hayırlı ve uğurlu olmasını diliyorum.

Öyle ki, Nahçıvan ile dünyanın büyük şehirlerinden olan İstanbul arasında hava bağlantıları kurulmuş, Nahçıvan'da Türk Hava Yollarının “Anadolu Jet” şirketi ile Nahçıvan Uluslararası Havaalanı arasında İstanbul - Nahçıvan - İstanbul uçuşunun açılması konusunda anlaşma imzalanmıştır. Bu sözleşmeye göre, Anadolu Jet'e ait uçak, Nahçıvan Uluslararası Havalimanı'na inmiştir.

Nakliyat vasıtalarından boru hattı taşımacılığı da özellikle belirtilmek

gerekmektedir. Taşımacılık projelerinden birisi Bakü - Tiflis - Erzurum gazı projesi olduğunu belirtmek isterim. Bu proje Nahçıvan için faydalı olacaktır. Bu boru hattından Nahçıvan'a da gaz verilecektir. Bütün bunlar, iki ülke arasındaki ilişkilerin güçlendirilmesine ve Nahçıvan'ın gelişmesine katkıda bulunacak ve ekonomsinin gelişmesine yol açacaktır (Əhmədov, 2012).

16 - 17 Temmuz 2010'da Türkiye Cumhuriyeti Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Taner YILDIZ başkanlığındaki bir heyet Nahçıvan Özerk Cumhuriyetini ziyaret etti. Heyeti içerisinde Türkiye'nin BOTAŞ Yönetim Kurulu Başkanı da yer alıyordu. Ziyaret sırasında, temsilciler Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Milli Meclis Başkanı tarafından kabul edildi. Ziyaret sırasında, 17 Temmuz 2010 tarihinde Azerbaycan Cumhuriyeti Devlet Petrol Şirketi ve Türkiye'nin BOTAŞ arasında Türkiye'den Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti'ne gaz boru hattı inşaatı hakkında bir niyet protokolu imzaladı. Milli Meclis Başkanı, Nahçıvan'da gerçekleştirilen kardeş Türkiye'nin katılımıyla gerçekleştirilen iletişim ve enerji projelerinin ardından yeni bir projenin kurulacağını belirtti. Bölgede başka bir enerji rotasının inşası Iğdır - Nahçıvan doğalgaz boru hattı da karşılıklı ilişkilerimizi genişletecek ve iki ülke de gaz hattının fırsatlarını etkin bir şekilde kullanmaya çalışacaktır. Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Milli Meclis Başkanı Vasif TALİBOVUN 2010 yılının 26-29 Nisan tarihlerinde Türkiye Cumhuriyeti'ne resmi ziyareti Azerbaycan'ın Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti ile Türkiye Cumhuriyeti arasındaki ilişkilerin gelişmesi açısından özel öneme sahiptir. Ziyaret sırasında Milli Meclis Başkanı, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı, Başbakan, Dışişleri Bakanı ve Genel Kurmay Başkanlığı ile görüşmelerde bulundu. Bu görüşmelerin neticesinde, Nahçıvan'da 17 Temmuz 2010 tarihinde Nahçıvan şehrinde Türkiye'den Azerbaycanın Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti'ne gaz boru hattı inşaatı için bir protokol imzalanmıştır.

Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Milli Meclisi Başkanı Vasif TALİBOV, Türkiye ile Azerbaycan arasındaki ilişkilerin sarsılmaz olduğunu belirterek şunları belirtti:

“Şimdi Türkiye-Azerbaycan ilişkilerini dünya toplumunda ayırmak imkansızdır. Artık Uluslararası örgütlerde, Türkiye'nin çıkarları olan meselelerde Azerbaycanın, Azerbaycan'ın çıkarları olan konularda Türkiye'nin oyu olduğunu zaten biliyorlardı. Türkiye ve Azerbaycandünyadaki tek ülkelerdir ki, onları ekonomik ve siyasi çıkarlardan daha çoksoykökü, milli ve ortak değerleri birleştiriyor” (arxiv, t.y.).

Ulaştırma sektöründen bahsederken Azerbaycan ve Türkiye arasında işbirliğinin önemli öğelerinden birisi de Azerbaycan, Gürcistan ve Türkiye arasında daha yakın işbirliği için esas oluşturan Bakü - Tiflis - Ceyhan ve Bakü - Tiflis - Erzurum boru hatlarının inşaatı projeleridir. Azerbaycan ve Türkiye arasındaki karşılıklı ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi büyük ölçüde ulaşım bağlantılarının genişlemesine bağlıdır. Şu anda, iki ülke arasındaki mevcut olan hava ve karayolu ulaşım bağlantıları, yüksek maliyet nedeniyle her iki tarafın potansiyel imkanlarını

kullanmada bir güçlük olarak düşünülebilir. Bakü - Tiflis - Kars Demiryolu projesinin uygulanması bu yönde çok önemli bir adım olabilir. Şu anda Bakü - Tiflis - Kars demiryolu hayata geçiriliyor. Bakü - Tiflis - Kars demiryolu ile ilgili müzakereler, 26-29 Temmuz 1993 tarihlerinde Ankara’da gerçekleşen Türkiye ile Gürcistan arasındaki Ortak Ulaştırma Komisyonu toplantısında başlatıldı. Türkiye - Gürcistan Ulaştırma Bakanları toplantısının 20-21 Temmuz 2002 tarihlerinde İstanbul’da gerçekleşen toplantısında, bu projenin uygulanmasına ilişkin protokolle projenin hazırlık çalışmaları öngörülmüştür. Azerbaycan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı İlham ALİYEV 14 Haziran 2004’de Gürcistan’a resmi ziyareti sırasında Gürcistan Cumhurbaşkanı Mihail SAKAŞVİLİ ile düzenlediği basın toplantısında, Gürcistan’dan Türkiye’ye demiryolu inşaatının projesini desteklediğini söylemiş ve Azerbaycan’ın da bu projede hazır olduğunu bildirmiştir. Azerbaycan’ın Avrupa’ya entegrasyonu sürecinin hızlandırılmasına hizmet eden Bakü - Tiflis - Kars demiryolu bağlantısı projesinin Azerbaycan için siyasi ve ekonomik önemini dikkate alarak, projenin mali ve diğer kurumsal meselelerin çözülmesi ve ilgili devlet organlarının faaliyetinin koordinasyonunun sağlanması amacıyla esasen, Azerbaycan Cumhuriyeti’nin eski Ulaştırma Bakanı Ziya Mammadov başkanlığında komisyon kuruldu (İlter, t.y.). Bakü - Tiflis - Kars demiryolunun uzunluğunun 98 kilometre uzunluğunda olduğu unutulmamalıdır. Bunun 68 km’si Türkiye, 30 km’si ise Gürcistan arazisinde inşa edilecek. İlk değerlendirmelere göre, yolu inşa etmek için 250 milyon dolar ihtiyaç vardır. Bunun 200 milyon doları Türkiye sahasına, 50 milyon doları ise Gürcistan sahasına yönlendirilecek. Ancak, projenin toplam değeri 400 milyon dolar olarak tahmin edilmektedir. Projenin fizibilite çalışmasını Türkiye kendi üzerine almış ve bunun için 1 milyon dolar ayırmıştır. Yeni yolun uzunluğu eskisine kıyasla çok daha kısadır. Bu da Bakü - Tiflis - Kars projesinin ekonomik açıdan verimli olduğunu bir kez daha kanıtlamaktadır. Bu proje Nahçıvan için de büyük önem taşımaktadır (Məhərrəmov və Cəbrayilov, 2011). Proje, Nahçıvan’dan Kars’a bir demiryolu hattının inşasını öngörüyor. Nahçıvan’ın Türkiye ile doğrudan bir demiryolu bağlantısı olacaktır (Resullu ve Aslanlı, 2011). Ayrıca bu demiryolu hattı Nahçıvan’ın dünyaya açılması demektir. Bunun yanında, yakın gelecekte Bakü - Tiflis - Kars demiryolunu Nahcivan - Culfa - Tebriz demiryolu hattına birleştirilmesi için gerekli önlemler alınacaktır. Bütün bu tedbirler sonucunda bugün bölgede inşa edilen Bakü - Tiflis - Kars demiryolunun hizmete sokulması sonucunda yeni “Demir İpek Yolu” nun restorasyonu mümkün olacaktır. Bu yol sadece Azerbaycanı Türkiye ile değil, aynı zamanda Avrupa’yı da Asya’ya bağlayacaktır. Bu yolu Nahcivan’a bağlamak çok önemli bir adım olacaktır. Böylece, bu yol ekonomik faydalar açısından çok büyük önem taşıyacaktır. Bu yolun inşaatı yakın zamanda tamamlanacak ve Ekonomik İşbirliği Teşkilatı’na üye ülkeler de bu fırsatları elbette kullanacaklardır. Demiryolunun Kars’tan Nahçıvan’a inşası, Özerk Cumhuriyet’in kurtulması anlamına gelmektedir. Böylece Nahçıvan ahalisinin, Bakü’yle arasında demiryolu bağlantısı kurulabilecektir. Nahçıvan’da üretilen traverten, mermer, alçı, Badamlı ve Sirab gibi ünlü doğal mineral sular, tuz, çeşitli

tarım ürünlerinin bir buçuk güne başkent Bakü'ye taşınması mümkün olacaktır. Ters yönde Bakü'den Nahçıvan'a gerekli yükler gönderilebilecek. Elbette, bu da bizi bir millet, bir ülke gibi daha da güçlü kılacaktır.

Ulaşım ve iletişim sahasında ilişkiler de gittikçe genişliyor. Nakhçıvan Özerk Cumhuriyeti'nden Türkiye Nahçıvan - İstanbul - Nahçıvan, Nahçıvan - Iğdır - Nahçıvan üzerinden günlük otobüs seferleri yapılmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti'nin "Metro Turizm Seyahat Organizasyonu ve TIC A.Ş." ulaştırma şirketi ile imzalanan anlaşmayla Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti'nde yeni uluslararası otobüs güzergahları açıldı. "Metro Turizm Seyahat ve TIC A.Ş." ye ait olan Culfa - İstanbul güzergahındaki ilk otobüs 11 Mart 2015 tarihinde Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti'nden yola çıktı. Güzergah, Özerk Cumhuriyet arazisinde Şerur, Nahçıvan, Culfa Türkiye Cumhuriyeti arazisinde ise Ankara, İstanbul, İzmir ve Erzurum hattı üzerinde olacaktır. Ancak, "Metro Turizm Seyahat Organizasyonu ve TIC A.Ş." ne ait otobüsler 2015 yılı sonlarına yakın faaliyetlerini durdurmuşlardır (arxiv, t.y.).

Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti'nden ihraç edilen malların alıcılarından birisi de Türkiye Cumhuriyeti'dir. İthal edilen ürünlere elince, bunun yüzde 31'i Türkiye Cumhuriyeti'nin payına düşmektedir. Azerbaycan - Türkiye ekonomik ilişkileri hem toplam hacim hem de işbirliği alanlarında gelişmekte ve büyümektedir. Bugün, iki kardeş ülkenin stratejik ortaklığı, Güney Kafkasya'da barış ve istikrarın yanı sıra ekonomik refah için sağlam bir temel oluşturuyor. Azerbaycan'ın uluslararası işbirliğinde Türkiye daima önemli bir konumdadır. Dış ekonomik politikada kardeş devletle ilişkilerin genişlemesi en önemli önceliktir (Hacıyeva, 2012, s. 124). Türkiye'nin Azerbaycan ile ilişkileri diğer ülkelere göre daha aktiftir. Eski tarihsel bağları olan iki ülke arasındaki ekonomik ilişkilerin gelişimini etkileyen bir dizi önemli faktörler vardır:

1. Bakü-Nahçıvan-Türkiye, doğrudan ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi için uygun bir ulaşım sistemine sahip olması.
2. Azerbaycan-Gürcistan-Türkiye, Azerbaycan-İran-Türkiye arasındaki elverişli ulaşım sistemlerinin olması.

Sonuçta Azerbaycan-Türkiye ekonomik ilişkilerini, bu ilişkilerin kurulması ve gelişmesinde eşsiz hizmetleri olmuş Haydar Aliyev'in iki ülke arasındaki ekonomik ilişkileri değerlendirirken söylediği şu sözlere dikkat çekmek isterim:

"Bunlar yalnızca ekonomik mesele değildir. Bu ilişkiler bizim ülkelerimizi çelik tellerle bir birine bağlamıştır. Bu bizim güvenliğimizi sağlar. Bu, bizim daima birlikte olduğumuzu gösterir".

Sonuç

İkili ilişkilerin geliştirilmesi için ekonomik alana özel dikkat gösterilmelidir. Bugün, ülkeler arasında ekonomik işbirliğinin yüksek seviyede idare olunmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Özellikle, her iki ülkede küçük ve orta ölçekli işletmeler arasında daha yakın işbirliği ihtiyacı artmaktadır. Taşımacılık sektörünün gelişimi, iki ülke arasında sağlam bir bağ oluşturuyor ve aynı zamanda insanların sosyal refahını geliştirmeye de yardımcı oluyor. Aynı zamanda, her iki ülkenin bölgedeki, ekonomik gücüne güç katmıştır. 2008 yılının Haziran ayında Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham ALİYEV ile Türkiye Başbakanı Recep Tayyip ERDOĞAN'ın (şimdi Cumhurbaşkanı) aynı zamanda Nahçıvan'a yaptıkları ziyaret büyük siyasi öneme sahip olmuştur. Azerbaycan-Türkiye ilişkilerinin daha da gelişmesi bölgesel işbirliğine büyük katkı olduğunu bildiren Cumhurbaşkanı Erdoğan;

“Bugün, Türkiye-Azerbaycan ilişkileri sadece ikili ilişkilerin geliştirilmesi için değil, aynı zamanda bölgede barış, istikrar ve güvenliğin sağlanmasında istikrarlı bir rol oynamak için de önemlidir. Dünyadaki rolümüz büyüyor ve birbirimize desteğimiz ülkelerimizin önemini daha da artırıyor”.

Bu demir ipek yolunun da bitişi sayesinde, Nahcivan ve Türkiye ticari, siyasi ve kültürel bağları güçlenecektir.

KAYNAKÇA

Ahmedov N., (2012). Nahçıvan'ın dış ticaret-ekonomi ilişkileri yükseliyor. İnsanların Gazetesi, 18.

Arxiv. (t.y.). <http://arxiv.az/en/azertag.az> adresinden erişildi.

Azerbaycan Gazetesi. (2010, 15 Mayıs).

Cahangirli, C. (2006). *Günümüz Azerbaycan-Türkiye ilişkileri*. Bakü: Bilim.

Hajiyeva, S. (2012). Türkiye-Azerbaycan ekonomik ilişkiler (1990-2010). *Bakü Üniversitesi Haberleri*, 2.

Maharramov, A. ve Jabrayilov, I. (t.y.). *Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti*. Bakü Üniversitesi Haber, Sosyal ve Siyasi Bilimler Dizisi.

Musayev, C. (2013). *Azerbaycan ile Türkiye arasındaki ekonomik ilişkilerin ve kalkınma yollarının iyileştirilmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Nahçıvan.

Ogan, S. (2005). *Bağımsızlığın onuncu yılında Türkiye ekonomisi ve Türkiye ile ekonomik ilişkiler*. İstanbul.

Turan, İ. (t.y.). Bakü-Tiflis-Kars demiryolu, İpek Yolu'nun Türkiye'den geçmesini sağlayacak. <https://www.dunya.com/kose-yazisi/baku-tiflis-kars-demiryolu-ipek-yolunun-turkiye-yi/389742> adresinden erişildi.

Yerleşik, R. ve Aslanlı, K. (2011). *Azerbaycan-Türkiye ekonomik ilişkisi: Temel eğilimler ve başarılar*. Bakü: SAM.